

Svensk Tidskrift

GRUNDAD 1911. NÄTTIDNING FÖR POLITIK, EKONOMI OCH KULTUR.

START REDAKTION OM SVENSK TIDSKRIFT STIFTELSE ARKIVETQ
FÖRLAGET PRENUMERERA IN ENGLISH

26 SEPTEMBER 2025

Rainer Zitelmann: Socialismens bestående lögn

Socialismen upplever en renässans runt om i världen. I New York City kan en socialistisk kandidat snart bli borgmästare. Zohran Mamdani är den demokratiska kandidaten till borgmästarposten i New York City i valet i november 2025. Han vann det demokratiska primärvalet, som ägde rum mellan den 14 och 24 juni 2025, och besegrade slutligen mer än tio motståndare, däribland Andrew Cuomo. På samma sätt har en radikal socialist vid namn Ferat Ali Koçak goda chanser att bli vald till borgmästare nästa år i Berlin. Koçak, som är en

självutnämnd marxist och pro-palestinsk aktivist, förväntas kandidera för partiet DIE LINKE, som för närvarande är det näst största partiet i Berlin och störst av de tre vänsterpartierna som tillsammans förväntas vinna över 50 procent av rösterna, enligt de senaste opinionsundersökningarna.

Det är inget mindre än häpnadsväckande: Socialismen har redan prövats i Sovjetunionen, Jugoslavien, Albanien, Polen, Vietnam, Bulgarien, Rumänien, Tjeckoslovakien, Nordkorea, Ungern, Kina, Östtyskland, Kuba, Tanzania, Benin, Laos, Algeriet, Sydjemen, Somalia, Kongo, Etiopien, Kambodja, Moçambique, Angola, Nicaragua, Venezuela och många andra länder. Utan undantag misslyckades alla dessa försök. Antingen kollapsade systemen fullständigt – som i Sovjetunionen – eller så lever ländernas befolkningar i svår fattigdom, som i Kuba, Nordkorea och Venezuela. De enda länder där levnadsstandarden har förbättrats under de senaste decennierna är Kina och Vietnam. Men framgångarna i dessa två länder började först när de införde privat äganderätt och genomförde kapitalistiska reformer. I Kina levde 88 procent av befolkningen i extrem fattigdom i slutet av Mao-eran; den ekonomiska uppgången började först med införandet av privat äganderätt och Deng Xiaopings kapitalistiska reformer. [Vietnam](#) var det fattigaste landet i världen innan det övergick till marknadsekonomi i slutet av 1980-talet.

Hur kan en idé som har misslyckats så många gånger, i så många variationer och under så många drastiskt olika förhållanden, fortfarande vara så populär? Jo, därför att socialisterna har lyckats distansera sig från dessa misslyckade experiment. När socialister konfronteras med denna långa lista av misslyckade försök svarar de alltid att dessa exempel inte bevisar någonting, eftersom de inte var äkta socialistiska modeller. Men innan vart och ett av dessa experiment misslyckades så kapitalt hyllade socialisterna vart och ett av dem.

arvidlindmansfond.se

Lindmanfonden utlyser löpande stipendier för skribenter och då särskilt unga skribenter, resestipendier samt bidrag till bokproduktion och utgivning.

[Läs mer här.](#)

Det senaste exemplet är Venezuela, som hyllades av vänsterintellektuella runt om i världen i början av 2000-talet. Idag lever 80 procent av befolkningen i Venezuela, som en gång var det rikaste landet i Sydamerika, i fattigdom. En fjärdedel av landets medborgare har flytt landet eftersom de socialistiska ledarna i Venezuela har förbisett en avgörande punkt: socialism fungerar bara om man bygger en [mur som i Östtyskland](#). Och om man frågar socialisterna idag, samma socialister som för bara några år sedan hyllade Venezuela som en förebild? De svarar helt enkelt att det trots allt inte var riktig socialism.

I sin bok *Socialism. The Failed Idea that Never Dies* beskriver ekonomen Kristian Niemietz tre olika faser som varje socialistiskt experiment har genomgått:

Smekmånadsperioden: Under denna inledande fas är intellektuella runt om i världen entusiastiska och hyllar systemet till skyarna.

Ursäkts- och vad-om-perioden: Västerländska intellektuella stöder fortfarande experimentet, men deras ton blir arg och defensiv. Misstag erkänns, men tillskrivs ofta kapitalister, yttre fiender eller bojkotter från USA.

Den icke-verkliga socialismen: Vid denna punkt, när misslyckandena är uppenbara, förnekar tidigare anhängare att systemet verkligen var socialistiskt. De hävdar att landet aldrig var socialistiskt från början.

Den som påpekar att alla system som inspirerats av Karl Marx och implementerats under det senaste århundradet har misslyckats, får ofta höra att dessa system har misstolkat eller felaktigt tillämpat hans idéer, som i sig var korrekta. Detta resonemang fungerar som ett viktigt försvarsmekanism för antikapitalister, som gör det möjligt för dem att skilja den "gode Karl Marx" från marxismens misslyckade politiska verklighet.

Tesen att en teori har missförstått så konsekvent och fullständigt i över 100 år är ganska djärv och kan ses som en

fördömande bedömning av en teoretiker, eftersom det skulle innebära att han hade uttryckt sig på ett extremt otydligt och missvisande sätt. Detta gör dock Marx orättvisa. Han höll avsiktligt sina idéer vaga om ett framtida socialistiskt eller kommunistiskt samhälle. Det som dock är klart är att socialismen – som ett övergångsskede mot ett klasslöst kommunistiskt samhälle – skulle baseras på avskaffandet av privat ägande av produktionsmedlen. Marx betonade konsekvent denna punkt.

Och det är precis vad som hände i alla socialistiska system. I dagens sammanhang är nationalisering inte längre den enda metoden för att uppnå detta mål: modern socialism behåller ofta den formella strukturen av privat ägande, men i praktiken blir den inget mer än ett tomt skal. Dagens socialister strävar efter att avveckla kapitalismen inte bara genom nationaliseringar, utan främst genom ett komplext system av regleringar och höga skatter. Men nationalisering är fortfarande ett alternativ. Som i Berlin, där socialdemokraterna just har lagt fram ett lagförslag som skulle möjliggöra omfattande nationalisering och expropriering av företag och fastigheter.

Rainer Zitelmann är författare till [Myter om kapitalism](#)

◀◀ Klas Hjort: Våga vara Anna Tenje

Martin Gundinger: Wiens bostadsmarknad är ett
system av kontrollerade kompromisser – med
tydliga vinnare ▶▶

